

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра міжнародних відносин

ЄС В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ XXI ст.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Одеса
«Астропринт»
2023

УДК 327.7(4:061ЄС)”20”(075.8)
Є81

Методичні вказівки розраховані на поглиблене вивчення тем навчальної дисципліни «ЄС у системі міжнародної безпеки ХХІ ст.» та були розроблені відповідно до робочої програми та силабусу для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Основна мета вказівок — надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні тем практичних занять та у процесі самостійної роботи.

Укладачі:

О. В. Романова, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Д. В. Кузьмін, старший викладач кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

М. Л. Гладий, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій Львівського національного університету імені Івана Франка;

В. І. Моцок, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Рекомендовано до друку вченою радою факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (*протокол № 1 від 30 серпня 2023 року*)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тематика змістових модулів, завдання та література.....	6
Тематика практичних занять, завдання та література	10
Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....	15
Питання для підсумкового контролю.....	18
Рекомендована література	19
Форми контролю та методи оцінювання	23

ВСТУП

Методичний посібник з курсу «ЄС у системі міжнародної безпеки XXI ст.» призначений для студентів відділення міжнародних відносин ФМВПС Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Курс розрахований на 18 годин лекційних та 12 годин семінарських занять.

Мета навчального курсу – дати загальне та цілісне знання про генезис зовнішньополітичної співпраці західноєвропейських держав, інституційне та нормативно-правове утвердження Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС (СЗБП ЄС) й трансформацію СЗБП ЄС за умов нових викликів і загроз європейській безпеці.

Завдання курсу «ЄС у системі міжнародної безпеки XXI ст.»:

1. Визначити основні періоди формування СЗБП ЄС;
2. Дати порівняльний аналіз зовнішньополітичних підходів провідних країн ЄС щодо проблеми формування СЗБП ЄС;
3. Проаналізувати умови трансформації СЗБП ЄС;
4. Визначити співвідношення компетенцій ЄС – НАТО, ЄС – ООН , ЄС – ОБСЄ у сфері безпеки;
5. Розкрити регіональні пріоритети імплементації СЗБП ЄС.

Програма навчальної дисципліни «ЄС у системі міжнародної безпеки XXI ст.» складається з таких змістових модулів:

1. **Змістовий модуль I:** Формування Спільної європейської зовнішньої та безпекової політики у контексті національних інтересів провідних країн ЄС.
2. **Змістовий модуль II:** Міжнародно-політичні аспекти розвитку й імплементації СЗБП ЄС.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

- Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи (СК4).
- Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України (СК9).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

- Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики (PH1).
- Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав (PH4).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Формування Спільної європейської зовнішньої та безпекової політики у контексті національних інтересів провідних країн ЄС

Тема 1. Генеза зовнішньополітичної та оборонної співпраці західноєвропейських держав.

Визначення стратегій європейської співпраці 1946-1949 рр. Етап краху перших наддержавних проєктів у сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони 1950-1954 рр. Період стагнації інтеграційних проєктів у сфері безпеки та оборони 1955-1968 рр. Відродження зовнішньополітичного співробітництва західноєвропейських держав у 1969-1986 рр. Інституціональне та документально-правове затвердження європейської співпраці в сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони 1987-1997 рр. Реалізація та удосконалювання інституціонального механізму СЗБП ЄС.

Література

1. Мартинов А. Спільна зовнішня і безпекова політика Європейського Союзу: основні етапи розвитку. *Європейські історичні студії*. 2015. № 1(5). С.43-47.
2. Bendiek A. Paradigm shift in the EU's Common Foreign and Security Policy: from transformation to resilience. Stiftung Wissenschaft und Politik. 2017. P. 50-65. URL: <https://www.swp-berlin.org/en/publication/eus-common-foreign-and-security-policy>
3. The Everyday Making of EU Foreign and Security Policy: Practices, Socialization and the Management of Dissent / Bremberg N., Danielson A., Hedling E., Michalski A. Edward Elgar Publishing, 2022.
4. The Routledge Handbook of European Security Law and Policy / eds. E. Conde, S. V. Yaneva, M. Scopelliti. Routledge, 2020. 44 p.

Тема 2. Трансформація СЗБП ЄС за умов появи нових викликів і загроз європейській безпеці.

Зовнішній аспект внутрішньої безпеки ЄС у контексті сучасних загроз. Європейська стратегія безпеки як теоретико-концептуальна основа

трансформування Спільної європейської безпекової та оборонної політики. Визначення нових загроз європейській безпеці.

Література

1. Горбач О., Сигідус К. Порівняльний аналіз Європейської стратегії безпеки (2003) та Глобальної стратегії Європейського Союзу (2016). Львів: Lviv Politechnic Publishing House, 2017. № 2(3). URL: <https://vlp.com.ua/node/18314>
2. Нікіпелова Є. Сутність поняття «безпека» та його використання у системі державного управління й міжнародних відносин. *Інтернаука*. 2017. № 10(1). С. 29-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_10%281%29__7
3. Романова О. В. Політика Європейського Союзу в контексте виникнення угрози міжнародного тероризма. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 57-58. С. 115-123.
4. Raine S. Europe's Strategic Future: From Crisis to Coherence? London: Routledge, 2020. 264 p.
5. The Making of European Security Policy. Between Institutional Dynamics and Global Challenges / eds. R. Haar, T. Christiansen, S. Lange, S. Vanhoonacker. London: Routledge, 2021. 254 p.

Тема 3. Національні стратегії у сфері зовнішньої політики та безпеки ЄС.

Зовнішньополітична стратегія Франції щодо формування «європейської ідентичності» у сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони. Німеччина в процесі формування Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС. Особливості британського підходу до проблеми формування СЗБП ЄС.

Література

1. Романова О. В. Франция в процессе подготовки и ратификации Лиссабонского договора. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. 2015. Т. 20, Вип. 2(23). С. 110-117.
2. Defense and security after Brexit. Understanding the possible implications of the UK's decision to leave the EU / J. Black et al. RAND Corporation, 2017. doi.org/10.7249/RR1786
3. Germany's leadership in the EU's foreign and security policy. Special issue / Helwig N. et al. *German Politics*. 2020. Vol. 29, Issue 1.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Міжнародно-політичні аспекти розвитку й імплементації СЗБП ЄС.

Тема 4. Співвідношення компетенцій ЄС та інших міжнародних організацій у сфері безпеки.

Становлення європейської ідентичності в сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони і фактор трансатлантизму. Співвідношення компетенцій ЄС – ООН у сфері забезпечення європейської безпеки. Співробітництво ЄС – ОБСЄ в військово-політичній сфері.

Література

1. Романова О. В. Перспективи розвитку ЄПБО у контексті чинника трансатлантизму. *Перспективи розвитку політики ЄС: глобальні та регіональні виміри* / за заг. ред. О. І. Брусиловської, І. М. Коваля. Одеса, 2019. С. 142-158.
2. EU-NATO Relations: Running on the Fumes of Informed Deconfliction. Special issue / eds. S. Smith, C. Gebhard. *European Security*. 2017. N 26(3).
3. Fahron-Hussey C. Military Crisis Management Operations by NATO and the EU: The Decision-Making Process. Wiesbaden: Springer Nature, 2019. 325 p.
4. Riddervold M., Rosén G. Beyond intergovernmental cooperation: The influence of the European Parliament and the Commission on EU foreign and security policies. *European Foreign Affairs Review*. 2015. Vol. 20, N 399.
5. The Diplomatic System of the European Union: Evolution, Change and Challenges / eds. M. Smith, S. Keukeleire, S. Vanhoonacker. London, Routledge, 2016. 310 p.

Тема 5. Концепція регіональних пріоритетів імплементації СЗБП ЄС.

Географічна периферія ЄС у контексті його зовнішньополітичних пріоритетів. Визначення цілей та засобів застосування СЗБП/СЄПБО через призму зовнішньополітичних орієнтирів провідних країн ЄС. Відносини ЄС з провідними міжнародними партнерами у контексті розвитку СЗБП.

Література

1. Нікіпелова Є. Сутність поняття «безпека» та його використання у системі державного управління й міжнародних відносин. *Інтернаука*. 2017. № 10(1). С. 29-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_10%281%29__7

2. Kuzmin D. Soft power vs hard power: is there place for the EU as such “common neighbouring” countries as Ukraine? *Odesa National University Herald. Sociology and Politics*. 2018. Vol. 23, Issue 2(31). P. 262-263.
3. Ontological insecurity in the European Union / eds. C. Kinnvall, I. Manners, J. Mitzen. Routledge, 2020. 182 p.
4. Poopuu B. The European Union’s Brand of Peacebuilding: Acting is Everything. Palgrave, 2020. 271 p.
5. Resilience in EU and international institutions. Special issue / eds. E. Korosteleva, T. Flockhart. *Contemporary Security Policy*. 2020. № 21(2).
6. Small States and Security in Europe: Between National and International Policymaking / eds. T. Weiss, G. Edwards. Routledge, 2022. 252 p.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти надає можливість вирішення наступних дидактичних цілей:

- сприянню поєднанню лекційних занять з самостійною навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти, а саме, теоретичну підготовку з практичною;
- розвитку умінь, навичок розумової праці, уміння застосовувати свої теоретичні знання для реалізації практичних завдань;
- формування у здобувачів вищої освіти інтересу до науково-дослідної роботи та залучення їх до наукових досліджень на кафедрі;
- забезпечення системного повторення, поглиблення та закріплення знань здобувачів вищої освіти за певною тематикою;
- поліпшенню навички здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності; -
- здійснення діагностики і контролю знань здобувачів вищої освіти з окремих розділів і тем програми, формування уміння та навичок виконання окремих аспектів професійної діяльності у майбутньому.

Вивчення навчальної дисципліни «ЄС в системі міжнародної безпеки ХХІ ст.» передбачає написання есе здобувачами вищої освіти. Есе являє собою літературний твір (у вигляді зв'язкового тексту), який відображає позицію автора з деякої актуальної проблеми. Есе готується з метою висловлення своєї точки зору та формування несуперечливої системи аргументів для обґрунтування переваги позиції, обраної автором даного тексту. Структура есе включає в себе такі складові елементи:

- Вступ, де вказується тема, її обґрунтування та актуальність. Надається розбіжність думок, вказується структура розгляду теми, та здійснюється перехід до головного судження.
- Основна частина. Має у своєму складі:
 - судження та аргументи, які висувуються автором, звичайно це два-три аргументи;
 - докази, факти та приклади, що підтримують авторську позицію;
 - аналітика контраргументів і протилежних суджень, де вважається доцільним показати їх слабкі сторони.

— Висновки. Узагальнена головна думка, аргументи щодо захисту головного судження, а також загальний висновок про корисність цього твердження.

Оформлення есе передбачає наступне: есе представляється в електронному вигляді, обсягом – до 3-х сторінок машинописного тексту у редакторі Word. Шрифт: Times New Roman, кегль - 12, інтервал - полуторний; вгорі справа вказується прізвище, ім'я, по-батькові автора есе, напрям підготовки.

Практичне заняття № 1 (4 години)

Основні періоди формування й затвердження Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) ЄС.

- 1) Перші наддержавні проекти в сфері безпеки та оборони у 50ті рр. XX ст
- 2) Інституційно-правові аспекти формування ЗЄС.
- 3) Формування й розвиток механізму Європейського політичного співробітництва.
- 4) Єдиний європейський акт (ЄСА) та його значення.
- 5) Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір) та його значення щодо формування «військово-політичного виміру» ЄС.
- 6) Амстердамський договір як перехід інтеграційної стратегії у сфері безпеки й оборони на якісно новий рівень.
- 7) Інтеграція ЗЄС у ЄС: проблеми та наслідки.
- 8) Європейська Рада в Ніцці: створення постійних політичних і військових структур ЄС.
- 9) Проект Конституції єдиної Європи: посилення інституційних елементів формування СЗБП/СЄПБО.
- 10) Лісабонський договір та його значення щодо формування «військово-політичного виміру» ЄС.

Література

1. Fiott D. The CSDP in 2020. *The EU's legacy and ambition in security and defence*. The EU Institute for Security Studies, 2020. P. 89-100. URL: <https://www.iss.europa.eu/content/csdp-2020>
2. Smith M. *Europe's Common Security and Defense Policy Capacity-Building, Experiential Learning, and Institutional Change*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. 328 p.

3. The European Union as an Actor in Security Sector Reform. Current Practices and Challenges of Implementation / ed. O. Dursun-Ozkanca. Abingdon: Routledge, 2013. 192 p.

Практичне заняття № 2 (2 години)

Зовнішньополітичні стратегії Франції, Німеччини та Великої Британії щодо формування СЗБП ЄС.

- 1) Концепція європейської системи безпеки та оборони періоду президенства Ф. Міттерана.
- 2) Концепція оптимального конструювання системи європейської безпеки періоду президенства Ж. Ширака.
- 3) Зовнішньополітичні підходи адміністрацій Н. Саркозі, Ф. Оланда, Е. Макрона щодо формування суто європейського «військово-політичного виміру».
- 4) Зовнішньополітична концепція Німеччини щодо формування СЗБП ЄС у контексті трансатлантичних відносин.
- 5) Підхід Консервативної партії Великої Британії щодо формування «військово-політичного виміру» ЄС у 1990-ті рр. (уряд Дж. Мейджора)
- 6) Новий курс лейбористів щодо формування СЗБП ЄС (уряд Т. Бера).
- 7) Велика Британія у процесі формування СЗБП ЄС на початку ХХІ ст, наслідки БРЕКСІТу для європейського «військово-політичного виміру».

Література

1. Foreign policies of EU member states: continuity and Europeanisation / eds. Hadfield A. et al. London: Routledge, 2017. 304 p.
2. Missiroli A. The EU and the World: Players and Policies Post-Lisbon: A Handbook. European Union Institute for Security Studies, 2016. 211 p.
3. War in Europe?: From Impossible War to Improbable Peace / ed. T. Muzergues. Routledge, 2022. 352 p.

Практичне заняття № 3 (2 години)

Співвідношення компетенцій ЄС та інших міжнародних організацій у сфері безпеки.

- 1) Розвиток СЗБП/СЄПБО ЄС у контексті трансатлантичних відносин (ЄС-НАТО).
- 2) Стратегія США щодо формування «військово-політичного виміру» ЄС.
- 3) ЄС – ООН у сфері забезпечення європейської безпеки.
- 4) ЄС – ОБСЄ у військово-політичній сфері.

Література

1. Falkner R., Anheier H. Europe and the world: Rethinking Europe's external relations in an age of global turmoil. Special issue. *International Politics*. 2017. № 54(4). P. 389-404.
2. Joint Declaration on UN-EU Cooperation in Crisis Management. New York. September 24, 2003. http://europa-eu-un.org/article_2768_en.htm
3. Rosén G. Contestation and co-optation: why secrecy in EU external relations varies. *West European Politics*. 2018. № 41(4). P. 933-957.
4. Tocci N. Framing the EU global strategy. A Stronger Europe in a Fragile World. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2017. 168 p.
5. Wilga M., Karolewski, I. P. New approaches to EU foreign policy. Abingdon: Routledge, 2014. 282 p.
6. Zwolski K., Kaunert C. The EU as a Global Security Actor: A Comprehensive Analysis beyond CFSP and JHA. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013. 243 p.

Практичне заняття №4 (2 години)

Трансформація СЗБП ЄС за умов появи нових викликів і загроз європейській безпеці.

- 1) Концепція зовнішнього виміру внутрішньої безпеки ЄС.
- 2) Європейська стратегія безпеки (ЄСБ): критерії та основні функції.
- 3) Європейська стратегія безпеки: визначення нових загроз європейській безпеці.
- 4) ЄСБ: визначення умов застосування військових засобів СЗБП ЄС.
- 5) Проблема військово-політичного лідерства та її вплив на розвиток СЗБП/СЄПБО.

- 6) Концепція регіональних пріоритетів імплементації СЗБП ЄС на сучасному етапі.

Література

1. Битяк Ю., Яковюк І. Спільна політика безпеки і оборони ЄС: еволюція і стратегія розвитку. *Зб. наук. ст. за матеріалам III Харків. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова*. 2017. № 1. С.3–9.
2. A European Approach to Comprehensive Security? Special Issue / ed. C. Gebhard. *European Foreign Affairs Review*. 2013. № (18)4. P. 1-6.
3. Deepening EU–Ukrainian Relations. What, why and how? / eds. M. Emerson, V. L. Movchan: Rowman & Littlefield International Ltd., 2018. 274 p.
4. Peters I. The European Union's Foreign Policy in Comparative Perspective: Beyond the “Actorness and Power” Debate. Routledge, 2015. 292 p.
5. Post-conflict Security, Peace and Development Perspectives from Africa, Latin America, Europe and New Zealand / eds. C. Atieno, C. Robinson. New York: Springer International, 2019. 141 p.
6. Ratuva S., Compel R., Aguilar S. Guns & Roses: Comparative Civil-Military Relations in the Changing Security Environment. Singapore: Springer Singapore, 2019. 439 p.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

№ з/п	Назва теми/індивідуальних завдань (рефератів)	Кількість годин
1	Тема 1. Генеза зовнішньополітичної та оборонної співпраці західноєвропейських держав. 1. Розвиток СЗБП ЄС в пост-лісабонський період. 2. Сучасні підходи щодо спільної можливості закупівлі озброєння в ЄС. 3. Сприйняття проблем м'якої та жорсткої безпеки в керуючих інститутах ЄС.	10
2	Тема 2. Трансформація СЗБП ЄС за умов появи нових викликів і загроз європейській безпеці у XXI ст. 1. Глобальна стратегія ЄС із зовнішньої та безпекової політики 2016 р. 2. Інституційне забезпечення вирішення питань міжнародної безпеки в ЄС. 3. Співвідношення національних на загальноєвропейських інтересів у СЗБП ЄС,	10
3	Тема 3. Національні стратегії у сфері зовнішньої політики та безпеки ЄС. 1. Зовнішньополітична стратегія Франції щодо розвитку СЗБП ЄС на сучасному етапі. 2. Зовнішньополітична стратегія ФРН щодо розвитку СЗБП ЄС на сучасному етапі. 3. Зовнішньополітична стратегія Великої Британії щодо розвитку СЗБП ЄС, наслідки БРЕКСІТу.	10
4	Тема 4. Співвідношення компетенцій ЄС та інших міжнародних організацій у сфері безпеки. 1. Стратегія США щодо розвитку СЗБП ЄС на сучасному етапі. 2. Співробітництво ЄС – ОБСЄ в військово-політичній сфері на сучасному етапі. 3. Спільна робота ЄС та НАТО над сучасними викликами європейської безпеки	12
5	Тема 5. Концепція регіональних пріоритетів імплементації СЗБП ЄС.	18

	1. Політика ЄС в контексті СЗБП ЄС щодо Балкан. 2. Політика ЄС в контексті СЗБП ЄС щодо Північної Африки 3. Політика ЄС в контексті СЗБП ЄС щодо Середземномор'я. 4. Політика ЄС в контексті СЗБП ЄС щодо Близького Сходу. 5. Політика ЄС в контексті СЗБП ЄС щодо України. 6. Політика ЄС в контексті СЗБП ЄС щодо Молдови. 7. Політика ЄС в контексті СЗБП ЄС щодо країн Південного Кавказу.	
	<i>Один реферат із вищевказаного переліку обирається студентом на початку семестру та надсилається викладачу за місяць до закінчення курсу.</i> <i>Обсяг реферату: 15 сторінок.</i> <i>Характеристика змісту:</i> за змістом навчальної дисципліни. <i>Вимоги до виконання та оцінювання:</i> основна мета роботи – глибоке вивчення важливих теоретичних або прикладних питань дисципліни за допомогою підготовки реферату (дослідження). Вельми важливим є формування таких умінь і навичок студента: самостійно формулювати проблему, визначати мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації; обробляти та аналізувати інформацію; логічно і послідовно викладати результати аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану роботу. Робота має бути написана студентом на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій, обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Вельми важливо висвітлювати об'єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для унаочнення і підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію. Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи	

	необхідно проаналізувати та систематизувати. Мінімальний обсяг використаних джерел – 15, при цьому матеріали, вилучені з Інтернету, можуть складати не більше третини номерів у списку джерел; більшість джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії. Для оформлення виносок у тексті й прикінцевого «Списку посилань» використовується стиль APA.	
	<i>Разом</i>	60

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Назвіть основні етапи розвитку зовнішньополітичної і оборонної співпраці західноєвропейських країн.
2. Які перші наддержавні проекти були у сфері європейської безпеки?
3. Яким є зміст Плану Рене Плевена про створення ЄОС?
4. Яке значення «Плани Фуше» мали для розвитку політичної співпраці західноєвропейських країн?
5. Яке значення Єдиний європейський акт мав для співпраці західноєвропейських країн у сфері безпеки?
6. Яке значення Маастрихтський договір мав для розвитку Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС (СЗБП ЄС)?
7. Яке значення Амстердамський договір мав для розвитку Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС (СЗБП ЄС)?
8. Якими є інституційно-правові аспекти створення Західноєвропейського союзу (ЗЕС)?
9. Коли відбулася інтеграція Західноєвропейського союзу (ЗЕС) в ЄС?
10. Коли й ким була прийнята «Заява Сен-Мало»?
11. Яке значення Європейська рада в Гельсінкі (грудень 1999 р.) мала для розвитку Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС (СЗБП ЄС)?
12. Коли відбулося створення постійних військово-політичних структур СЗБП ЄС?
13. Яке значення Лісабонський договір мав для розвитку Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС (СЗБП ЄС).
14. Концепція зовнішнього виміру внутрішньої безпеки ЄС.
15. Якими є критерії та основні функції Європейська стратегія безпеки?
16. Які нові погрози міжнародній безпеці визначає Європейська стратегія безпеки?
17. Якою була концепція європейської системи безпеки і оборони Франції періоду президентства Ф. Міттерана?
18. У чому полягає сутність концепції оптимального конструювання системи європейської безпеки Франції періоду президентства Ж. Ширака?
19. Якими був підхід уряду Дж. Мейджора до проблеми формування «військово-політичного виміру» ЄС?
20. Якою була позиція уряду Т. Блера щодо формування власного військово-політичного потенціалу ЄС?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Романова О. В. Франция в процессе подготовки и ратификации Лиссабонского договора. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. 2015. Т. 20, Вип. 2(23). С. 110-117.
2. Романова О. В. Политика Европейского Союза в контексте возникновения угрозы международного терроризма. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 57-58. С. 115-123.
3. Романова О. В. Перспективи розвитку ЄПБО у контексті чинника трансатлантизму. *Перспективи розвитку політики ЄС: глобальні та регіональні виміри* / за заг. ред. О. І. Брусиловської, І. М. Коваля. Одеса, 2019. С. 142-158.
4. Deepening EU–Ukrainian Relations. What, why and how? / eds. M. Emerson, V. L. Movchan: Rowman & Littlefield International Ltd., 2018. 274 p.
5. Fahren-Hussey C. Military Crisis Management Operations by NATO and the EU: The Decision-Making Process. Wiesbaden: Springer Nature, 2019. 325 p.
6. Falkner R., Anheier H. Europe and the world: Rethinking Europe's external relations in an age of global turmoil. Special issue. *International Politics*. 2017. № 54(4). P. 389-404.
5. Fiott D. The CSDP in 2020. *The EU's legacy and ambition in security and defence*. The EU Institute for Security Studies, 2020. P. 89-100. URL: <https://www.iss.europa.eu/content/csdp-2020>
6. Foreign policies of EU member states: continuity and Europeanisation / eds. Hadfield A. et al. London: Routledge, 2017. 304 p.
7. Germany's leadership in the EU's foreign and security policy. Special issue / Helwig N. et al. *German Politics*. 2020. Vol. 29, Issue 1.
8. Joint Declaration on UN-EU Cooperation in Crisis Management. New York. September 24, 2003. http://europa-eu-un.org/article_2768_en.htm
9. Kuzmin D. Soft power vs hard power: is there place for the EU as such “common neighbouring” countries as Ukraine? *Odesa National University Herald. Sociology and Politics*. 2018. Vol. 23, Issue 2(31). P. 262-263.
10. Ontological insecurity in the European Union / eds. C. Kinnvall, I. Manners, J. Mitzen. Routledge, 2020. 182 p.
11. Post-conflict Security, Peace and Development Perspectives from Africa, Latin America, Europe and New Zealand / eds. C. Atieno, C. Robinson. New York: Springer International, 2019. 141 p.

12. Resilience in EU and international institutions. Special issue / eds. E. Korosteleva, T. Flockhart. *Contemporary Security Policy*. 2020. № 21(2).
13. Shepherd A. J. K. The EU Security Continuum: Blurring Internal and External Security. Routledge, 2021. 254 p.
14. Small States and Security in Europe: Between National and International Policymaking / eds. T. Weiss, G. Edwards. Routledge, 2022. 252 p.
15. The Everyday Making of EU Foreign and Security Policy: Practices, Socialization and the Management of Dissent / Bremberg N., Danielson A., Hedling E., Michalski A. Edward Elgar Publishing, 2022.
16. The Routledge Handbook of European Security Law and Policy / eds. E. Conde, S. V. Yaneva, M. Scopelliti. Routledge, 2020. 44 p.
17. The Making of European Security Policy. Between Institutional Dynamics and Global Challenges / eds. R. Haar, T. Christiansen, S. Lange, S. Vanhoonacker. London: Routledge, 2021. 254 p.

Додаткова

1. Битяк Ю., Яковюк І. Спільна політика безпеки і оборони ЄС: еволюція і стратегія розвитку. *Зб. наук. ст. за матеріалам III Харків. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова*. 2017. № 1. С.3–9.
2. Горбач О., Сигідус К. Порівняльний аналіз Європейської стратегії безпеки (2003) та Глобальної стратегії Європейського Союзу (2016). Львів: Lviv Politechnic Publishing House, 2017. № 2(3). URL: <https://vlp.com.ua/node/18314>
3. Мартинов А. Спільна зовнішня і безпекова політика Європейського Союзу: основні етапи розвитку. *Європейські історичні студії*. 2015. № 1(5). С.43–47.
4. Нікіпелова Є. Сутність поняття «безпека» та його використання у системі державного управління й міжнародних відносин. *Інтернаука*. 2017. № 10(1). С. 29–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2018_10%281%29__7
5. A European Approach to Comprehensive Security? Special Issue / ed. C. Gebhard. *European Foreign Affairs Review*. 2013. № (18)4. P. 1–6.
6. Bendiek A. Paradigm shift in the EU's Common Foreign and Security Policy: from transformation to resilience. *Stiftung Wissenschaft und Politik*. 2017. P. 50–65. URL: <https://www.swp-berlin.org/en/publication/eus-common-foreign-and-security-policy>

7. Defense and security after Brexit. Understanding the possible implications of the UK's decision to leave the EU / J. Black et al. RAND Corporation, 2017. doi.org/10.7249/RR1786
8. EU-NATO Relations: Running on the Fumes of Informed Deconfliction. Special issue / eds. S. Smith, C. Gebhard. *European Security*. 2017. N 26(3).
9. Leruth B., Gänzle S., Trondal J. The Routledge Handbook of Differentiation in the European Union. Routledge, 2022. 770 p.
10. Missiroli A. The EU and the World: Players and Policies Post-Lisbon: A Handbook. European Union Institute for Security Studies, 2016. 211 p.
11. Peters I. The European Union's Foreign Policy in Comparative Perspective: Beyond the "Actorness and Power" Debate. Routledge, 2015. 292 p.
12. Peen Rodt A., Whitman R., Wolff S. Theorizing the European Union as an International Security Provider. London: Routledge, 2016. 150 p.
13. Poopuu B. The European Union's Brand of Peacebuilding: Acting is Everything. Palgrave, 2020. 271 p.
14. Raine S. Europe's Strategic Future: From Crisis to Coherence? London: Routledge, 2020. 264 p.
15. Ratuva S., Compel R., Aguilar S. Guns & Roses: Comparative Civil-Military Relations in the Changing Security Environment. Singapore: Springer Singapore, 2019. 439 p.
16. Riddervold M., Rosén G. Beyond intergovernmental cooperation: The influence of the European Parliament and the Commission on EU foreign and security policies. *European Foreign Affairs Review*. 2015. Vol. 20, N 399.
17. Rosén G. Contestation and co-optation: why secrecy in EU external relations varies. *West European Politics*. 2018. № 41(4). P. 933-957.
18. Smith M. Europe's Common Security and Defense Policy Capacity-Building, Experiential Learning, and Institutional Change. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. 328 p.
19. The Diplomatic System of the European Union: Evolution, Change and Challenges / eds. M. Smith, S. Keukeleire, S. Vanhoonacker. London, Routledge, 2016. 310 p.
20. The European Union as an Actor in Security Sector Reform. Current Practices and Challenges of Implementation / ed. O. Dursun-Ozkanca. Abingdon: Routledge, 2013. 192 p.
21. The European Union and the United Nations: the Choice of Multilateralism. *Communication from the Commission to the Council and the European*

- Parliament*. COM(2003). 526 final. Brussels, 10.09.2003. 33 p. URL: www.isis-europe.org/ftp/
22. The European Union – A Global Actor? / eds. S. V. Gareis, G. Hauser, F. Kernic. CA: Barbara Budrich Publishers, 2013. 450 p.
23. The EU's Foreign Policy: What Kind of Power and Diplomatic Action? / eds. M. Telò, F. Ponjaert. Aldershot: Ashgate, 2013. 266 p.
24. Tocci N. Framing the EU global strategy. A Stronger Europe in a Fragile World. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2017. 168 p.
25. War in Europe?: From Impossible War to Improbable Peace / ed. T. Muzergues. Routledge, 2022. 352 p.
26. Wilga M., Karolewski, I. P. New approaches to EU foreign policy. Abingdon: Routledge, 2014. 282 p.
27. Zwolski K., Kaunert C. The EU as a Global Security Actor: A Comprehensive Analysis beyond CFSP and JHA. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013. 243 p.

Електронні інформаційні ресурси

www.isis-europe.org/
<http://europa-eu-un.org/>
www.ue.eu.int/

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання: словесний, наочний, практичний, які передбачають читання лекцій, опрацювання нормативних актів, робота з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

Засоби діагностики якості вищої освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль:

- усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, бесіда, захист есе, доповідь, оцінювання доповідей;

- письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи (письмове розв'язання задач) за темами;

Періодичний контроль:

- тестовий контроль: оцінювання модульного контролю.

Підсумковий контроль: залік.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти повинно сприяти реалізації низки завдань, зокрема:

- підвищення мотивації здобувачів до системного навчання впродовж семестру та навчального року, переорієнтація їх цілей з отримання позитивної оцінки на формування системних, стійких знань, умінь та навичок;

- відповідність переліку, формам та змісту контрольних заходів вимогам ЄКТС;

- відкритість контролю, яка базується на ознайомленні здобувачів на початку вивчення навчальної дисципліни з переліком, формами та змістом контрольних завдань, критеріями та порядком їх оцінювання;

- подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань, що забезпечується виконанням індивідуальних завдань із застосуванням модульної системи оцінювання;

- розширення можливостей для всебічного розкриття здібностей здобувачів, розвитку їх творчого мислення та підвищення ефективності навчального процесу.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль					Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЄС у системі міжнародної безпеки ХХІ ст. : методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / уклад. О. В. Романова, Д. В. Кузьмін. — Одеса : Астропринт, 2023. — 27 с.

Методичні вказівки розраховані на поглиблене вивчення тем навчальної дисципліни «ЄС у системі міжнародної безпеки ХХІ ст.» та були розроблені відповідно до робочої програми та силабусу для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Основна мета вказівок — надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні тем практичних занять та у процесі самостійної роботи.

Навчальне видання

**ЄС У СИСТЕМІ
МІЖНАРОДНОЇ
БЕЗПЕКИ XXI ст.**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач:

**РОМАНОВА Ольга Володимирівна
КУЗЬМІН Денис Валерійович**

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,63.
Тираж 100 прим. Зам. № 793.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855

e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.